

455
19
DE
SATISFACTIONE PERSONIS
INPRIMISQVE FEMINIS ILLUSTRIBVS DE
INIURIIS ACCEPTIS PRAESTANDA

DISPUTATIO IVRIS PVBLICI

QVAM

AUCTORITATE

ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS

PRAESIDE

D. CAROLO HENRICO GEISLERO

ORDINARIO

P 435
A. D. V. IVLII AN. MDCCCLXXXIII

H. L. Q. C.

DEFENDET

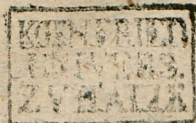
AUCTOR

CHRISTOPHORVS CAROLVS STVEBEL

PAVSITIO MISNICVS.

VITEBERGAE

EX OFFICINA DÜRRIA.

CHRISTOPH CAROLUS STEINER
ORDINARIUS
HENRICO CAROLO STEINERO
ORDINARIUS

IN
CIVITATE
MAGNIFICENTISSIMO
HENRICO CAROLO STEINERO
ORDINARIUS

IN
CIVITATE
MAGNIFICENTISSIMO
HENRICO CAROLO STEINERO
ORDINARIUS

CHRISTOPH CAROLUS STEINER
ORDINARIUS
HENRICO CAROLO STEINERO
ORDINARIUS

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO
FRIDERICO LVDOVICO
W V R M B

SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS SAXONIAE
INTIMAE ET SANCTIORIS ADMISSIONIS
ADMINISTRO COMITIQVE CONSISTO-
RIANO REL.

HANC DIATRIBEN
DEMISSISSIMAE PIGNVS PIETATIS

D. D. D.

IMA PARENDI LEGE CLIENS

A V C T O R.

ILLUSTRATION A TOME EXPERTISE

LE VICE ROYAL

FRIDRICH VON

WILHELM

STATISTISCHES ERGEBNIS DER SAISON

IN DER SAISON 1871/72

ADMINISTRATIVE KOMMISSION

BRNO

HANC DIATRICHAM

DEMISSISSIMIS ET PROBUS STATIS

BRNO

LEA ERGENTIA

A. V. C. T. O. R.

EXCELLENTISSIME
ILLVSTRISSIMEQVE DOMINE
DOMINE INDVLGENTISSIME

Etsi semper consuetudinem eorum improbandam esse duxi,
qui longam causarum seriem, cur nomine magni viri
libellum suum insignire ausi sint, conquirunt, atque oratione,
coloribus adscitis adpersa, et blanditiarum quasi fucō obdu-
cta, ingenii foetus aliorum patrocinio obtrudunt: facile ta-
men, cum TVVS erga me conspicuus fauor iustam nec com-
mentitiam causam suppeditare videretur, nihilque, ut ad illo-
rum similitudinem accederem, verendum esset, adduci me passus
sum, ut huius libelli, qualiscunque tandem sit, limatissimo TVO
et

EXCELLENTISSIMAE

et acutissimo iudicio subiiciendi nominique TVO dicandi amplecter consilium. Enimvero cum in beneficiis ponderandis haud parum efficere debeat, si quod nobis tributum est, ei, qui tribuit, carum esse constet; haec sane cogitatio eo acrius calcare admouebat animo, ut cupiditati potius, quam modestiae obsecundarem meae, ignarus quippe, quo tandem alio signo reuerentiam, meamque erga TE pietatem declarare possem. Credas, quaeso, PATRONE, me semper eo enixurum esse, ut talis reperiar, qualem me esse cupis, meque hoc futurum animo, ut diutius mihi ipse placere non possim, quam haec mihi ratio placuerit.

EXCELLENTIAE TVAE
ILLVSTRISSIMAE

Scribam Vitebergae

c. 10. 10. CCLXXXIIX.

additissimus cliens

CHRISTOPHORVS CAROLVS STVEBEL.

Quoniam autem summa huius disputationis nititur iuris naturae et gentium doctrina, huiusque principia nisi recte enucleata cum statu civili conferamus, omnis res titubat atque vacillat, ita semper in singulis capi-

tibus versabimur, vt hanc rem primum examinemus ad iuris naturae leges, deinde vero doceamus, an, et quomodo sit inuerfum et immutatum. Priusquam vero ad rem ipsam nos accingamus, tam iniuriarum, quam illustrium personarum efformemus notionem, adiungamusque diuersam illustrium conditionem, cum vel plane independentes, vt solenni vocabulo utar, imperium gerant, vel alijs subiecti superioritate territoriali fruuntur, vel etiam regimine plane careant, sigillatimque videamus, quomodo praestanda iis discrepet satisfactio, quamque illustres in genere ab alijs hac dignitate destitutis sumere possint vindictam.

§. I.

Iam si quis iura naturae, quae dicuntur perfecta, euerit, iisque refragatur, siue ea iusto latius extendendo, siue arctioribus limitibus circumscribendo, is iniuriae, sensu latiori, reus habetur. Consideranda igitur ea est ab vtraque parte, et laedentis, et laesi, ita, vt ille iniuriae notam sibi contrahat, simulac maiora sibi arrogauerit iura, quam ius naturae tribuit, hic autem iniuria se oneratum recte conqueratur, cum re vera ex violatis iuribus suis perfectis damnum lenatum fuerit. Haec si ad statum civilem transferas, omne id, quod eius consilio, legibus aduersatur, iniuriam quoque dicimus. *)

Iam vero cum tantum nobis de forma quadam iniuriae, violatorumque iurum perfectorum, scilicet de ea, quae existimationem, et famam hominum vulnerat, agendum sit, sensum strictiorem amplectamur, indagemusque, quomodo in statu naturae eiusmodi iniuria in sensu strictiori locum habeat, deinde quamnam ius civile ei subiciat notionem. Ex libertatis naturalis indole, qua homo nullius voluntati obnoxius suum iudicium sequitur, fluit, penes cuiuslibet arbitrium esse, quando, et qua ratione mentem suam aperire velit, modo aliorum iura inde ne vulnerentur, et imminuantur. Enimvero si de alijs, quibuscum nobis intercedit consuetudo, ferenda est sententia nostra, eaque cum alio quodam communicanda, parum interest, vtrum hoc, si modo a vero non abhorreat, iis sit laudi et commodo, an ignominiae ac detrimento. Iuris enim naturae officia cum per se sint negativa, et perfecta, atque adeo non exigant

*) pr. I, et D. de ini. tit. i. §. i. ubi dicitur, quod si quis iniuriam faciat, tenetur ad satisfactionem eiusdem restituere.

vt alios virtutibus insignitis laudibus decoremus, eohonestemusque; sed silentio eas praetermittere liceat, multo minus requiritur hoc, vt indignis laudes affundamus. At tacenda esse, dixerit quisquam, aliorum malefacta, neque vitia e tenebris protrahenda et nudanda esse, existimatio eorum ne atteratur. Fama autem, quae in aliorum de attributis nostris iudicio versatur, si quis vitiorum labe sit contaminatus, bona cogitari nequit, nulloque, licet fama laboret, iure priuatur, quippe qui omnibus commodis ex bona aliorum de se existimatione enatis spoliatum se videat. Is autem iniuriae statim fit reus, qui mente sua expromenda aliorum virtutibus aliquid detrahit, decerpitque, quod, vt obiter moneam, etiam, persona narrantis assumpta, effici solet, et qui ficta aliis attribueret studet vitia. Obtestatio enim, virtutibus aliis denegatis, et quasi extortis, existimationem non potest non debilitare et frangere, omnique contentui opprobriisque exponere. Inde partim naturalis libertas turbetur perstringaturque, partim labores et studia omni fructu intercipientur necesse est. Hi enim, quibus homo malae notae innotuit, aut subtimide cum eo conuersantur, aut eius consuetudinem plane defugiunt, imo parum abest, incolumitas eius quin in discrimen adducatur. In quo enim suspicio residet, is ab aliis, quibus ab eo metuendum est, facile laesitur. Cum autem, vbi societatis vinculo coniuncti viuamus, illud ius, quod ad existimationem nostram pertinet, et amplificari, et angustioribus describi cancellis, nemo eat inficias, hoc quomodo fiat, paucis delineabimus.

§. II.

Officii iuris naturae negatiuis in ciuitate iunguntur positia, quae vi exigunt, vt animi sensa pectore clausa retineantur, et contra ex aliis verum extorquent. Nostra quidem iuris principia in genere quemlibet ea mentis declaratione prohibent, quae alios infamia, contumeliaque adspersit, nihilque distare praecipunt, vtrum fama diuulgata a vero desciscat, an comprobetur, ^{a)} nisi quod hoc excusandi praebat copiam in foro nonnunquam vtilem, mendacii autem conuictum eo maior maneat poena. ^{b)} Nec praetermittendum est hoc, hominibus quibusdam

A 2

copiam

a) Art. 110. C. C. C.

b) Praecipue iniuria excusatur in eo, qui sine animo iniuriandi, quem dicunt, de aliorum sceleribus locutus est, quae vt detegantur reipublicae interest.

copiam fieri in aliorum contumeliam agendi, quippe qui vel privilegio singulari instructi sunt, vel quibus necessitas imposita est. Sic, ut exemplis quibusdam defungar, scelerum coercendorum, inhibendorumque causa poena, cui infamiae nota adhaeret, a summa in republica potestate iure infligitur; sic partes coram iudicibus sese invicem ignominiosis conviciis lacestant, sibi que scelera nefanda antea spissa caligine tecta et obliosa obliant, et in lucem protrahunt, prout defensionis, et officii ratio exigit, legibusve salvis fieri potest; sic denique delatoribus et testibus incumbit officium, ut coram iudice omnia, quae habeant, extromant, ita, ut de iniuria conqueri nefas sit. Ne quid dicam de patronis fidei, caussarumque fiscalium, quos plerumque hodie fiscales vocant. Addendum quoque hoc, meram etiam omissionem rei et negligentiam iniuriae nomen inuoluere, quanquam id repudiat ius naturae, factaque tantum, quae positiva dicunt, iniuriarum agmini adscribit. [¶] Habemus et alia iniuriarum genera a iure naturae plane aliena, iuri autem civili maxime necessaria. Etenim cum in novis civitatibus, si accurate eas consideremus, magnam inter tempora, loca, hominesque intercedat discrimen, efficitur, ut res, quae alioquin nullius oculos in se converterebant, minimeque in vituperationem ideurabant, iniuriarum induant naturam. At vero cum de privilegiis, atque sanctitate, quam publica quibusdam hominibus, locis et temporibus iure tribuit, quatenus in hac dissertatione quendam praestet usum, copiosius mox sit dicendum, longiori huius rei explicationi hic non immorabimur.

Restat, ut, quae ad iniuriae mensuram iustam ab utraque parte, et laedentis, et laesi definiendam requirantur, paulisper perscrutemur. Iam cum nostrae leges animum laedendi in primis spectent, mihi videor vere dicturus, non semper requiri hoc, ut ignominia et contumelia vere quis profcindatur et oneretur. Animum enim laedendi si quis habuerit, et loquutibus testimoniis convincatur, iniuriam ipsam intulisse putatur.

si quis

l. 18. pr. D. de ini. l. 5. D. de ini. Carpz. p. 2. qu. 96. n. 76 sq. et 98. n. 40.

41. Leyf. sp. 551. n. 1. 2. 3. Mev. p. 5. D. 389. n. 9. 10. 11.

c) Leyf. sp. 547.

d) v. c. si quis alicuius titulum negligat, iniuriarum accusari potest. Cuiusmodi aliquod exemplum lepidum Praefes Illustri mihi nuperrime commemoravit. Mev. p. 5. D. 258. n. 3. Leyf. sp. 549.

si quis alterum petiturus fuisset pugnis, nisi impeditus fuisset, aut in ipso actu manum abstinueret, ita, ut vere alterum non laederet. Libet exemplo uti: Ponamus, eleuata manu quendam alterum se contuudere uelle minari, nec tamen eum ferire, is iniuriae realis, quae dicitur, obnoxius est, cum tamen alteri nullum iniunxerit damnum. e) Fatendum quidem est, iniuriam nobis inuitis fieri, atque adeo non illis, qui eam non sentiant, nullumque capiant detrimentum, sed nostrum non est, tantas componere lites. Id enim tantum curo, quid leges civiles statuunt, reliqua alio silentio reponam. Nec quoque video, quo tandem nomine accusanda sit respublica, quae, quo magis salus promoueatur et stabiliatur, ipsam voluntatem delinquendi poenis inhiberi plectique uelit.

Quod denique attinet ad laedentem, haec inprimis agitur quaestio: quisnam iniuriam sit obnoxius, et quibus in causis facto bonam existimationem fugillat teneatur. Atque in ea componenda lite tam Romani, quam nostri Iureconfulti in eam inclinant opinionem, ut iniuriam, cui defuerit dolus, nullam esse, existiment. f) Cui quidem sententiae iterum iterumque a me lectae relectaeque, cum in alius uerba iurare, caecoque impetu omnibus fidem adiungere religio mihi sit, ut suffragarer, a me impetrare non potui. Itaque cum instituti nostri ratio exigat, ut de ea quoque re quaedam delibemus, age quid sentiamus, uerecunde exponamus. Etenim culpam plerumque sufficere arbitror, ut iniuriae illatae nomine quis compellari possit, neque semper, ut dolus subsit, necesse esse. Hanc sententiam ut argumentis idoneis suffulcirem, adstrueremque, inprimis confugiendum duxi ad analogiam iuris, secundum quam aequae, atque in quocumque delicto, omnis imputandi ratio ex culpa arcessitur. Quid enim? Si in aliis delictis diiudicandis ita uersamur, ut, quot culpaer sint participes, tot etiam delicti rei habeantur, quid est, cur in iis delictis, quae iniuriarum nomine ueniunt, eam rationem defugiendam putemus? Cur nec hic in culpaer comprobatione acquiescimus? Cur, quaeso, nam exemplo uti fas erit, cur, inquam, aequo animo ac tranquillo

A 3

e) Modo ratio adsit, delictum imputandi. l. 3. §. 2. D. h. t. l. 1. §. 4. D. h. t. Willenberg. Diss. de ini. mortuis illatis. Matthaei de crim. prol. c. 3. n. 5. in fine.

f) l. 3. §. 1. D. h. t. Carpz. p. 2. qu. 97. n. 1. Mev. p. 7. D. 112. n. 5. Eeyf. sp. 550. n. 7. Quistorp. §. 306.

quillo patiamur, famam nostram proscindi atterique, si modo abfuerit animus laedendi? Quanquam enim non is sum, qui neget, dolum saepissime iniuriae adfinem esse, frequenterque suspicionem doli enasci, lubentissime enim fateor, in quibusdam causis iniuriam, dolum adfuisse nisi constet, locum non habere, v. c. si de veritate alicuius dicti constet, per se non contumeliosi, ut vitium corporis,^{g)} in regulae tamen generalis locum id evehi posse, abnegaverim.

Huc accedit, quod sententiam meam suffulcit antiqua fori consuetudo, quae iam diu inualuit. Etenim Carpzovius^{h)} ipse temulentum, qui potu sese ingurgitavit, mentisque suae nullo modo compos est, quemque adeo dolus longissime fugit, poenae ob iniuriam in ebrietate illatam tantum ex parte eximendum esse, aliquoque tantum modo, haec enim sunt eius verba, excusandum putat. Memoranda quoque est Leyseri auctoritas, qui Iureconsultorum Vitebergensium deciso, etiam rusticos, aliosque rerum forensium imperitos, qui acta, iniurias redolentia, atque a causarum patronis confecta, temere subscripserint, his teneri, probat, quanquam negligentiam, se ea plane non legisse, et inscitiam, se ea non satis intellexisse, causentur queranturque. Nec quidquam dubitationis animo residet, quin iudex, qui eo imperitiae procedit, ut nullis testimoniis locupletibus motus, ob delictum delatum insontem aliquem in vincula abripiendum inbeat, iniuriarum nomine in ius vocari possit.ⁱ⁾ Nec parcendum esse arbitror loquacitati eius, qui tantum garrindi iocandique causa alios, quos ne de facie quidem novit, ludificatur, conuiciaque effundit, nec ei, qui vehementi amore discruciatu coram aliis honestioris fortis feminam inuitam dissuaviatur, osculisque eam fatigat.^{k)} Nec denique ei, qui leuitate, et futilitate induci se patitur, ut, cum femina quadam se rem habuisse, gloriatur.^{l)} Haec sufficiant. Nam innumera enarrare possem exempla.

Neque

- g) Boehm. ad Carpz. qu. 97. obf. 1. Matth. l. c. l. 47. t. 4. n. 3.
 h) P. 4. qu. 146. Ebrietas inconsulto facta dolum ab actione aufert, a culpa vero non liberat.
 i) Carpz. p. 2. qu. 99. n. 70. Berg. Oec. Iur. l. 3. t. 9. th. 14. n. 5. l. 15. et 32. D. h. l.
 k) I. feud. s. Neumanni Medd. Iuris priu. princ. T. 7. §. 56.
 l) Carpz. p. 2. qu. 96. n. 42.

Neque etiam sententia nostra eiusmodi est, quae omni et legum, et Iureconsultorum desituatur auctoritate. Atque hic quidem statim oculis obuerfatur Carpzouius, qui, cum dolum *proprie* dicat ad iniuriam requiri, atque hac limitatione *proprie* interiecta, *improprie* culpam sufficere, subintelligi velit, nostram sententiam non plane improbare videtur.^{m)} Adde quoque Hellfeldium, cui dolum, qui in iniuriis locum habet, vel est directus, vel indirectus. Hunc vero explicat, ubi res in alterius contemptum reuera tendit, licet eo consilio non sit suscepta.ⁿ⁾ Haec quidem sententia, etsi eam non plane amplectendam putem, cum dolum animum laedendi semper complectatur, et his verbis culpa modo describatur, ad meam opinionem tamen propius accedere videtur. Pari modo leges quoque iniurias dispescunt in eas, quae dolo, et quae culpa fiunt.^{o)}

Ex quibus omnibus satis luculenter apparere arbitror, iniuriam, cuius causa sit casus fortuitus, iudicii inopia, nullo modo esse inculpandam. Itaque iniuriam nunc dicimus *illum sese gerendi modum, quo alius illicito modo contumelia afficitur.*

§. III.

Expositis autem iis, quae ad ipsam spectant iniuriae notionem, restat, ut breuiter, prout libelli nostri exigit ratio, doceamus, quibus potissimum modis alicuius bona fugilletur existimatio, quinam pro diuersa iniuriae indole inde enascantur effectus, et quot adeo deantur iniuriarum genera. Si quis igitur sententiam suam profert, eaque ipsa alios offendit, ita, ut aliud insuper contumeliose non accedat factum, iniuriae verbalis reus est. Perinde vero est, siue verba ore proferantur, siue aliis signis, uti scriptura, pictura, sculptura, gestibus fannisue animi sensa prodantur.^{a)} Sin ignominiose factum interueniat, aut alia ratione corporisque

m) P. 2. qu. 96. n. 22.

n) Iurisprud. forens. sec. Pand. ord. §. 1972.

o) l. 5. C. h. t. iniuriae mentionem iniicit, quam quis inconsulto calore, prolapfus intulit. Et R. I. de ann. 1566. in Coll. nou. T. 2. p. 229. §. 107. discrimen statuit inter poenam iniuriae dolo, et culpa commissae.

a) Gellius Noct. Attic. L. 18. c. 4. v. c. si impudicarum feminarum mariti duobus digitis corniculorum instar erectis denotantur. Dissentiunt etiam in hac re

porisque motu aliquis tale quid minetur, in realem degenerat, ^{b)} v. c. verbera et iniusta vincula. ^{c)} Iniuriæ porro alicui illatæ ad alium quoque interdum pertinent, cuius quis v. c. subest potestati, et qui alia ratione illi obstrictus est, ut cognati, serui, mercenarii. ^{d)} Hoc modo si quis fuerit turbatus, iniuriam mediatam vocamus, cum alias immediatæ apelletur. ^{e)} Quoniam denique, ut docuimus, iniuriæ interdum dolo, interdum culpa inferuntur, eas denuo in directas et indirectas diuidimus.

Harum quidem diuisionum, etsi ingenue fateor, non magnam esse utilitatem, tamen ubi diuersitatem rerum in ipsis iniuriis contentarum contemplerur, tanto maius ex alia diuisione redundabit emolumentum. Adhibendæ enim sunt eadem regulæ in perpendenda iniuriarum grauitate, ad quas omne delictum examinatur. ^{f)} In statu quidem naturæ, qui dicitur, omne id, quod regulæ, quæ initio loco ponitur: *neminem læde*, refragatur, iustam delicti explet mensuram. Post initum vero societatem civilem omnis delictorum ratio ex consilio, quo societas conflatur, est arcessenda, neque quicquam delicti formam induit, nisi quod huic consilio obnitatur. Cum vero actiones hoc pacto non definitas, atque vnus cuiusque arbitrio relictas, populo, aut ei, qui eius personam sustinet, moderari eisque cancellos quosdam, quibus hoc consilium facilius obtineri possit, circumdare placeret, non fieri potuit, quin, has quidem leges si quis excederet, noua delictorum enasceretur forma. Iam facile videmus, illa delicta maiorem, hæc minorem adiunctam habere grauitatem. Eadem iniuriarum est ratio. Eæ quidem, quæ natura sua ciuitatis causæ aduersantur, *atroces*, eæ vero, quæ tantum legum sanctioni inferuntur, pro gradu violationis, modo *grauis*, modo *leuis* dicuntur.

Haec

re DD. et iniuriis verbalibus modo verba ore prolata et scripta annumerant. Carpzov. P. II. qu. 99. n. 6. quia vero in mentis declaratione etiam signis facta, nisi alia intercedat læsio, iniuria nulla ratione interdum crescit, et reas grauius puniuntur, quodammodo decipi mihi videntur. v. *Duell-Mand.* §. 3.

b) Fichtner de admenatione, *von dem Zucken mit der Hand*, Degen, *Dolch auf einen zucken*.

c) Carpzov. P. II. qu. 99. n. 3. L. 15. §. 1. D. h. t.

d) L. 1. §. 8. L. 18. §. 5. D. h. t.

e) Leyseri sp. 546.

f) Illustr. Geisler in animaduersif. ex vniuerso iure depromt. Spicil. I. anim. 1. §. 4.

Haec autem iniuriarum genera, ut rite aestimentur definianturque, ad diuersitatem hominum, locorum temporumque attendamus necesse est. Hac enim accedente iniuriae, cum atroces, tum graues, suam exuunt naturam, facileque tum perspicui potest, quatenam sint grauiore, quaeque leuiore. Quae cum tanta sint grauitate, plurimumque conferant ad rem nostram illustrandam, eorum vberiori expositioni lubet immorari. Res autem ut iusto ordine procedat, tria inprimis sunt tenenda, quibus omnes iniurias dimetiendas esse duxerim. Horum primum hoc esto: quo maiorem alicui debemus honorem reuerentiamque, eo grauior habetur iniuria ei illata, et vice versa. Inde cogitur hoc, ut quibus iniuriis principes, magistratus, parentes et sacerdotes onerantur, eae delictorum grauissimorum numero sint adscribendae. Neque parum ad augendam hanc obligationem facit temporis, ^{g)} v. c. si quis in ipso officii actu versetur, locique ratio, v. c. si quis in iudicio, via publica et foro iniuriis laesatur. ^{h)} Alterum non plane diuersum ab illo hoc est: quo longius suppetat tempus copiaque sit de facto deliberandi, quoque minus suppeditetur violandi occasio, eo grauior ratione laedentis aestimanda est iniuria. Is enim, qui nec tempore ad deliberandum necessario excluditur, nec cognitione, quid iustum iniustum sit, desistitur, de industria atque consulto fecisse putandus est. ⁱ⁾ Alterutro autem absente delicti minuitur grauitas, v. c. in ebrietate, cuius causa neque dolus, neque consuetudo est, animi commotione, hac addita conditione, ut iniuriae inferendae nulla interposita sit mora. ^{k)} Atque etiam is, qui se irritatum viderat, quodammodo excusari potest. Non enim is exorditur causam, cui ira mota est, sed is, qui alteri stomachum mouit. Quo maius denique ex offensione aliqua metuendum est damnum, eo magis iniuria crescit. Damnum vero ingrauescit et aggrauatur vel facilitate temporis breuitate, qua ignominia quaedam dimanat atque percrebrescit, vel memoriae illius contumeliae perpetuitate, qua difficulter vel nunquam obliuione conteritur atque obruitur, v. c. sculptura, famosus libellus, literae aculeatae et contumeliosae, vel difficultate damni resarciendi inuultae in-

famiae

g) L. 7. §. 1. D. h. t.

h) L. 9. §. 3. D. h. t. L. 16. §. 6. D. de poenis.

i) L. 16. §. 7. D. de poen.

k) Leyleri sp. 601. L. 5. C. h. t.

B

famiae delendae, v. c. mutilata et decurtata facies, abusus virginis,^{d)} vel periculo magnorum dolorum calamitatumque, quod vni tantum imminet, v. c. vulnus prope oculos, tempora, occiput, sinciput, coxas denique et thoracem pectoris,^{m)} vel denique hominum, quibus infertur, multitudine, v. c. iniuria, qua profcinditur collegium, societas, totaque respublica. Atque vt intelligatur, iniuriarum atrocitatem, quam satis puto enucleatam esse, in neminem magis cadere, quam in homines illustres iniuriis petitos, age ad eorum satisfactionem explicandam ingrediar. Antequam autem ad ipsam rem accedamus, satius duxi, notionem personae illustris paullo accuratius excutere atque examinare.

§. IV.

Tritissimum et decantatissimum est, homines, si in statu naturae, quem dicunt, eos spectes, sibi inuicem aequales, nec vllum externae dignitatis esse inter eos vestigium, ita vt nulli in alium aliqua competat potestas, omnesque pari inter se iure vtantur. Simulac autem, repudiata illa primaeva viuendi ratione, in societatem civilem confluxerunt et coaeruerunt, illa prima libertas naturalis quibusdam terminis est descripta atque immutata, cum alii vel pactis quibusdam eam vltro respuerent, eaque se abdicarent, vel vi adacti ea priuarentur, alii vero ius in reliquos dominandi, dignitatemque prae aliis nanciscerentur. Inde non potuit non fieri, quin haec rerum immutatio omnem hominum tolleret aequalitatem, efficeretque, vt et eos, qui de republica bene meruerant, et virtutibus exsplendebant, summa circumfueret gloria et dignitas.ⁿ⁾

Ita igitur in Germania etiam sensim sensimque oboriebantur formabanturque illi tres hominum ordines, quorum alter plebeios, qui etiam pro vitae generisque honestate, aetatis ratione aliisque de causis diuersa dignitate gaudent; alter nobiles sensu sublimiori, (*hohe Adel*,) qui imperium in alios exercebant, atque eo ipso plebeio ordini vna cum posteris exempti ad summum honoris fastigium euecti sunt; ^{b)} vltimus denique nobiles

d) L. 1. §. 1. 2. D. de extr. crim.

m) L. 8. D. h. t.

a) Pufend. l. c. L. 8. c. 4. §. 23.

b) *Scheidts Nachrichten vom hohen und niedern Adel in Deutschland.* §. 3.

nobiles sensu inferiori complectitur, quibus eorumque liberis media aetate a plebeiorum ordine seiunctis ob merita quaedam singulares honores et iura delata sunt. c) Nos vero omiſſis reliquis ordinibus, secundum ordinem, cui nomen illustris adhaesit, contemplabimur, ita quidem, ut primum indagemus, quinam illi fuerint, quibus in Germania hoc nomen compete-
bat, deinde quamnam potestatem nostri DD. iurispubli-
ci huic verbo subiciant, explicemus, et denique eius vim ad rem nostram accommodemus. Quamquam haud diffiteor, vix, ac ne vix quidem accurate doceri posse, quinam quolibet tempore illustrium nomine fuerint insigniti, cum in nulla fere re maior deprehendatur varietatis vicissitudo, quam in titulis, hoc tamen vere contendere potest, neminem nisi nobiles in sensu sublimiori, seu superiores nobiles illustrium nomine inclaruisse. Sic olim Francorum reges illustres appellati sunt, d) alique porro principes. e) Deinde sub Carolingis comites et dynastiae hoc gerebant nomen, f) Succedente tempore comitibus et dynastis ereptum est, solisque mansit imperatoribus, g) uti postea electoribus aliisque imperii principibus. h) Annis demum centum inde praeterlapsis, comites iterum, barones atque omnes nobiles immediati, qui dicuntur, hoc nomen sibi vindicarunt. i)

Nostri etiam iuris publici DD. illustribus non solum imperantes, omnesque eos, qui ad eorum pertinent familiam, sed etiam nobiles Germaniae immediatos annumerarunt. k) Praecipue illustrium notio ex iure suffragiorum ferendorum in comitiis imperii deriuatur, caditque in omnes, qui vel ex imperii proceribus nati, vel beneficio electionis, aut receptione in eorum venerunt numerum. l) Neque hoc nomen in eo sensu

B 2

c) Idem l. c. §. 2.

d) Lex Salica in fin. Matthaei de nobilit. l. 1. c. 3.

e) Scheidt, l. c. p. 6. lit. g.

f) Kopp de insigni differentia inter S. R. I. comites et nobiles immediatos, Sect. 1. §. 7. 8.

g) Scheidt, l. c. p. 68. lit. m.

h) Ludewig ad A. B. T. 1. p. 416. et T. II. p. 1357.

i) Idem l. c. T. 1. p. 121.

k) Pütteri primae lineae iurispubl. priu. princ. Sect. 1. §. 1.

l) Illustr. Geisleri Sciagraphia iuris Germ. priu. p. 94. §. 13.

sensu ciuitatibus imperialibus denegandum est, modo ne ad singulas ciuitatis personas, sed ad totum corpus referatur. ^{m)}

Iam vero cum iniuriarum atrocium, quae infligi possunt personis illustribus, ratio sit habenda, ad singularem ciuium quorundam in societate existimationem, atque ad insignem exinde natam dignitatem, qua omnes in ciuitate superant, attendamus, quam praecipuum esse nobilitatis fontem, nemo negabit. Neque enim, inde ab incunabulis ciuitatum vllos maiori ornatos fuisse dignitate, deprehendimus, quam quibus maiestas personalis in sensu politico (i. e. facultas summam illam dirigendi potestatem, quam populus viribus suis coniunctis effecit, in vnum collata) est concessa. Haec enim duo complectitur, cum summam in republica potestatem, tum summam dignitatem, ⁿ⁾ ita, vt illa ab hac seungi non possit, haec vero ab illa separari queat; cum dignitas sola partim necessitudine, partim coniunctione ciuili ab eo, qui maiestate gaudet, in alios transferatur. Itaque omnes iam illustrium nomine comprehendimus, quibus iura maiestatis hac quoque ratione competunt. Haec quidem iura, quae in illa potestate et dignitate inprimis iam ponimus, habere quis potest primum per se, cum regio quaedam eius ditioni sit subiecta, nihilque tum refert, vtrum ipsius imperium sit alius potestati obnoxium, an non, limitatum, an non, simplex an diuisum. Huc referendi sunt omnes, qui iurisdictionem territorialem exercent, ^{o)} et quibus in comitiis imperii votum, siue virile, siue curiatum, vt vocant, competit, vti ciuitates imperii, si tanquam totum spectentur corpus. ^{p)} Ea deinde iura alicui competunt ex alius auctoritate, cum dignitas illa partim in alios affinitate et necessitudine cum principe coniunctos, vti in eius liberos ex iusto matrimonio ^{q)} natos vtriusque sexus, atque in eius vxorem codicillis imperatoris accedentibus, deferatur, ^{r)} partim officii actu communicetur, quo princi-

^{m)} Moser von den deutschen Reichsständen, S. 1058. ff.

ⁿ⁾ Ziegler de iurib. maiestat. L. 1. c. 1. §. 5.

^{o)} Wernh. P. III. Obf. 115. §. 41.

^{p)} Instr. Pac. art. 8. §. 4.

^{q)} Ludewig, l. c. T. II. p. 1385. Cap. art. 22. §. 4.

^{r)} Mosers deutsches Staatsrecht. Th. 19. B. 102. de disparagiis, et de Ludewig l. c. T. 2. p. 1373. Nec dissoluto matrimonio hac dignitate priuantur. Moser l. c. Th. 22. S. 9. §. 7.

principis amici regiminis administrationem cum eo participant, eique a latere sunt, atque eo ipso pro diversitate rerum, nisi pleno maiestatis honore afficiantur, ut fere legati primi ordinis (*Ambassadeurs*), tamen principum sanctitatis participes in illustrium classem simul cum vxoribus suis cooptantur.)

§. V.

His praemunitis propius ad rem nostram accedamus, videamusque, quo tandem modo personis illustribus, si iniuriis laceffitatae sint, satisfactio debeatur. Idque ut magis perspiciatur, conditionem et defensorum, et inprimis aggressorum discernere opus est, qua mutata, mutatur quoque satisfactio. Atque tum quidem tria personarum illustrium sese nobis offerunt genera, in quibus regnantes independentes primum tenent locum. Ab his si quis violatus fuerit, nec iudicem adire, qui iniurias persequatur, nec legum auxilium implorare potest, cum facultas aliorum facta plectendi ex conventis trahat originem, neque adeo ius erga eos exerceri possit. Liberae nimirum gentes, vel sine summo principe una simpli consideratae, vel maiestate reali, ut cum schola loquar, in unum socium, id est principem, translata personam efficiunt, quam moralem vocant, quaeque cum naturali adhuc utatur libertate, nullum iudicem humanum agnoscit. His igitur principibus, ubi cum aliis oriatur lis, quos nullo foedere confociatos habent, siue sint aequae independentes ac illi, siue alius potestati obnoxii praesint imperio, iuris naturae praecipua sola sunt subsequenda, et laesio secundum illa ultione proseguenda. Atque hanc principum iniurias ulciscendi rationem non alienum erit paulisper excutere. Iam vero exercet multorum ingenia quaestio, cuiam in statu naturae competat vindicta. Nos vero huic rei dirimendae non immorabimur. Patet enim ex supra allatis, nemini in alios ius competere ex legibus naturae, nisi qui pactum cum aliis pepigerit, aut ab aliis fuerit laesissus, neminemque iniuriam ulcisci posse, nisi qui eam acceperit, aliumque, qui se ultioni immiscuerit, novae iniuriae reum fieri. Omnis enim

B 3

3) *Moser von der Landeshoheit* c. 1. 2. L. 5. C. ad leg. Iul. maiest. Cum vxores semper maritorum dignitatis fiant participes, neque lex aliqua hic exceptionem praecipiat, nihil dubii est, quin imperantis amicorum vxores hoc quoque iure utantur.

enim vindicta in statu naturae tantum in defensione sui ipsius locum habet, quae, vera laesio nisi antecesserit, cogitari nequit. Ius denique, quod ex aliqua iuris perfecti violatione in alium acquirimus, eo redit, ut aggressorem, quacunque ratione, quae nobis iusta et apta videtur, eo redigere possimus, ut damnum resarciat, atque in posterum ab iniuriis abstineat. Modus autem inuasorem repellendi, quis in quoque loco sit aptissimus, etsi doceri non possit, cum ex variis rebus pendeat, attamen iustus, an iniustus sit, facile dirimi potest. Etenim ubi in vna tantum re violati sumus, non eo nos perducere debet inhumanitas, ut omnia erga laedentem officia exuamus. Enimuero vim aggressori nostro inferendam non magis, quam nostra securitas damni que reparatio postulet, præferre debemus, ita ut quacunque eius violationem necessitas nobis non extorserit, ea ipsa sit iniuria. ^{a)}

Haec igitur de defensione in genere dicta sunt. Veniamus ad eam, quae ad famam nostram violatam pertinet. Eum igitur, qui famae nostrae notam inuulsi, iuxta naturae leges possumus vi adigere, ut omnia contumeliose dicta, scripta et facta retractet et immutet, eique, ne vnam eiusmodi quid faciendi denuo eum capiat libido, hoc illoue modo terrorem incutere. Quae quidem vis, nisi alio modo iura nostra stabilire saluaque conseruare possimus, eo vsque progredi potest, ut aduersarii vitae ne parcendum quidem sit. ^{b)} Disceptatur quoque, num ei, qui iniurias tantum molitur, liceat anteuertere, quibusque remediis ad eas amolendas sit vtendum. Iam ex superioribus patet, ad se defendendum non semper laesione opus esse. Eos igitur, de quibus nota est suspicio, diligenter obseruare, socios, quorum ope facilior sit defensio, sibi adiungere, aditumque armis munire satis erit. Neque ad laesionem ipsam descendendum est, licet ii, qui in suspensionem incurrunt, singulari potentia et opibus praepolleant, aliosque lacestandi lubidinis iam ediderint documenta, nisi ex eorum iniustitia damnum iam ad nos redundauerit, aut liquido constet, eos iniuriam nobis inferendam meditari. ^{c)}

Haec quidem satisfactionis ratio legibus naturae accommodata, nec ab illustrium independentium, quos vocant, rationibus aliena videtur.

Etenim

^{a)} Grotius de iure B. ac. P. L. III. c. 11. §. 1.

^{b)} Pufendorf. de iure nat. et gent. p. 251.

^{c)} Idem l. c. L. II. c. 4. §. 6.

Etenim princeps, iniuriis ubi euocatus fuerit, eas ipse vlcisci debet, nec arma, quae alienas iniurias propria auctoritate persequuntur, consentiunt cum iustitia, nisi ille ipse damnum simul senserit. ^{d)} Quamquam autem vindictae ipsius limites supra indicatos non transgredi possit, ^{e)} atque illustrius independens naturali libertate pariter vtatur, atque alius homo priuatus in statu naturae, tamen diuersa quodammodo eorum est satisfactio- nis ratio. Illius enim potentia, qua vnitae totius populi vires penes eius sunt arbitrium, dignitas, qua totum populum repraesentat, atque inueterata consuetudo, qua saepius vsus est, effecit, vt plura, eaque grauiora ipsi suppeterent remedia iniurias repellendi, quibus singulis nomen quoddam adhaesit. Atque primum locum tenet transactio, (nam humaniora inhumanioribus esse praeferenda, docuimus, ^{f)} seu ea satisfactio, qua laedens cum laeso pactum fecit, eique id sponte praeflat, quod vi postulare potest.

Iam vero eiusmodi satisfactio, ubi nec satis tuta, nec sufficere videatur, atque adeo frustra tentata fuerit, ad laesionem ipsam confugiendum est, ita tamen, vt mitiorem duriori et grauiori, prout necessitas exegerit, anteponendam censeamus. Huc autem non retulerim certamina singularia, quibus quid sit inconsultius, magisque temerarium, ^{g)} haud scio, quae-

^{d)} Vattel sur le droit de gens, L. II. §. 54. et Prelimin. §. 20. si elle abuse de sa liberté, elle peche, mais les autres doivent le souffrir, n'ayant aucun droit de lui commender; et §. 23. Toutes ensemble n'ont donc aucun droit sur la conduite de chacune sinon en tant, que la societe naturelle s'y trouve interessée. Nam ad socium quoque iniuria pertinet, quem aliquis eo consilio sibi conciliauit, vt eum defenderet, vti res se habet inter circulos Germaniae. *Mofers deutsches Staatsrecht*, Th. IV. S. 426. §. 2. Cuiusmodi notabile exemplum a parte ordinum Germaniae sumi potest ex anno 1492. in rebus gestis Maximil. I. vid. *Häberlin in dem Auszuge* T. 7. p. 620 sqq.

^{e)} Vattel l. c. L. II. §. 339 in fine. Mais elle n'est pas en droit d'etendre la peine au dela de ce qu'exige sa propre supreté.

^{f)} Idem l. c. L. II. §. 338. praesertim ubi culpa iniuriae inferendae praebuit anam.

^{g)} Licet praeterito tempore inter summos homines interuenerit. Sat enim constat, Carolum V. Imp. a Francisco I. rege Galliae ad eiusmodi certamen singulare ex caussa iniuriarum prouocatum esse, illud et acceptasse. v. Du Mont dans le grand Corps diplom. T. IV. part. I. p. 503 sq. et *Häberlin in dem Auszuge* T. XI. p. 98.

quaeque iusta adipiscendae satisfactionis ratio iam in statu naturali respuit. Etenim vt hoc vno defungar, vterque, cum laesus tum laedens sibi paria iura largiuntur, et pugnandi dexteritate rem transigi patiuntur. Sed sunt alia eaque iusta, quibus famam exstimationemque maculis eluere possunt. Nunc enim reddi potest iniuria eodem modo, quo accepta est, idque vocatur ius talionis. Ex hoc in primis capite spectanda sunt dira illa iurgia et conuicia, quae tempore instaurandorum sacrorum Henricus Brunsvicensis, Ioannes Fridericus magnanimus et Philippus magnanimus pro consuetudine et ratione illius aetatis erga se inuicem euomuerunt, quorum memoria ne ad posteritatem propagaretur, magnopere laudanda est prudentia consiliariorum Vinariesium in recensendis Hortlederi libris. Sufficit hoc exemplum, quamquam ex truculento illo septenni bello quam plurima occurrunt, quae caliginosa nocte obuoluimus. Nunc vt possunt iure retentionis, vt dicitur, quod laedentis iura sibi atrogat, rerumque eius tam diu potitur, quam iniuriis satisfacere renuit. Nunc ad ius re-tor-sionis confugere licet, quod laedentis ciuibus eadem refert, quae ipse laesi ciuibus inmisit. Nunc repressalias, ita enim vocant, in subsidium vocare fas est, et in laedentis ciuitatis membra grassari eorumque bona diripere, vt iniuriarum satisfactio extorqueatur. Neque tandem, vbi haec non sufficiant, abstinendum est bello, totius enim reipublicae interest, ne principis dignitas labefactetur, ^{b)} seu ea vi, quam vniuersae gentes erga se inuicem exercent, cuiuscunque tandem sit generis, eo consilio, vt pars debilitata viribusque exhausta ad aliquid agendum vel omit-tendum cogatur. Idque rursus pro diuersitate consilii, quo suscipitur, in varia genera dispesci solet, ex quibus in primis huc pertinet bellum punitiuum, seu id, quod iniurias persequitur, cui adfines est bellum reparatiuum, quod ad damnum refarciendum spectat. Aliud est bellum defensiuum, quod vim vi repellit. Denique bellum assecratorium contra eum auertendi periculi causa suscipitur, qui, vi nondum adhibita, mala tamen molitur. Disputatur quoque, quando et quomodo haec duriora

^{b)} Vattel l. c. L. I. §. 10. Le Souverain est l'ame de la société; s'il n'est pas en veneration au peuple et dans une parfaite sùreté, la paix publique, le bonheur et le salut de l'Etat sont dans un danger continuel. Le salut meme de la nation exige donc necessairement, que la personne du prince soit sacrée et inuiolable.

et grauiora remedia sint adhibenda. ^{d)} Nos tamen, quoniam iam supra docuimus, quibus conditionibus interpositis vis alicui inferri possit, quaeque cautio sit adhibenda, iterata eius rei enucleatio non retardabit.

§. VI.

Quod si vero ad singula accedamus alicuius ciuitatis membra, eorumque iura, sicubi eorum fama conuiciis imminuta fuerit, contemplerur, triplici ratione iniuriarum satisfactionem a iure naturae et gentium recedere, videmus. Cum enim ciuium in ineunda societate esset consilium, ut vim externam vniuis viribus retorquerent, atque, quo magis reipublicae salus promoueretur, omni violentiae erga se inuicem adhibendae vsu se abdicarent, non potuit non fieri, quin singulorum res diiudicandi facultas, eosque, qui datam fidem fefellerint, aut vi ad officia reducendi, aut a societate segregandi potestas principi reseruaretur. Itaque, quoniam se ipsum vlcersi in ciuitate non licet, sed a principe auxiliu[m] est quaerendum, ne improbi ciues arbitrarie vindictae amplius exponerentur, atque e contrario laesi adiuantur, reipublicae placuit duplicem decernere satisfactionem, eumque, qui ciuibus suis iniurias intulit, adigere, ut et laeso satisfaciat, et seculo poenam soluat. ^{e)} Illa, quae laeso praestatur, satisfactio dicitur priuata, haec vero, quam ciuitas postulat, publica appellatur. Publica autem iniuriarum vindicta in primis pro varia hominum dignitate, quam in societate sortiti sunt, differre solet. Etenim inter Germanos in primis cum illustrium dignitas, tum femininus sexus iniuriis addit grauitatem. Hic enim cum a primis inde temporibus vsque ad hunc diem magno fuerit in honore, eius quoque, sicubi iniuriae in eum fuerint congestae, inter ipsos illustres est ratio habenda. Feminis quidem antiquissima aetas singularem prudentiam et sapientiam, quid? quod aliquid sancti inesse, ipsisque cum Diis esse quandam

^{d)} Idem L. II, §. 50. Une nation est en droit, de résister au mal, qu'on veut lui faire, d'opposer sa force, et tout moyen honnere à celle, qui agit actuellement contre elle, et meme d'aller au denant des machinations. en obseruant toute fois de ne point attaquer sur de soupçons vagues et incertains pour ne pas l'exposer à devenir elle meme un iniuste agresseur.

^{e)} Grotius de Iur. Bell. ac. Pac. L. I. c. 3. §. 21. n. 5.

dam communionem, credebat, ob eamque causam aliquid arduum et magnum sine his feliciter suscipi posse, desperabat, et, ut paucis dicam, summa eas pietate et fere religione colebat.^{b)} Nec id Teutonibus erat inauditum, quippe quibus feminam violentius tractare esset inexpiabile scelus.^{c)} Hanc superstitionem, quacum tamdiu conflictabamur, etsi longinquitas temporis paullulum exterminauerit, feminae tamen de tanto dignitatis fastigio, in quod euectae erant, nondum plane sunt turbatae. Etenim et adhuc eas in magno honore esse, quis negauerit? Obtinere semper primum locum, nec propterea quisquam eas limis turuisque oculis intuetur.^{d)} Quenam vero hodie huius rei sit causa, adhuc dubitatur. Quanquam enim, quidquid etiam mali ab illis Euae filiiabus ad nos propagatum fuerit, longe sum alienus ab eorum sententia, qui feminis personam humanam per insaniam olim ac nuper admodum detrahere cupiebant,^{e)} tamen uter sexus alteri sit antependus, difficile iudicatu arbitror, cum feminarum calliditas, formositas et gratia quaedam iis propria^{f)} virorum animi corporisque viribus exaequetur et compensetur. Tutissima via is incedere videtur, qui huius rei causam ex amore, blanditiis, comptisque moribus, quibus alterum sexum irretire solent, deduxerit. Nostis enim, quae Naso in arte amandi, et remediis amoris late de hac re cecinerit. Quae quidem sententia inde multum roboris accipit, quod in ferioribus grauioribusque rebus feminae viris longe postponantur, et, ut hoc vtar, ipsa Augusta Germanorum Imperatrix in processionibus solennibus non modo Imperatorem, sed etiam Bohemiae Regem sequi debet.^{g)} Vtuncque tamen fuerit, (nam parum faciunt

b) Tacitus hist. L. IV. c. VIII. *Fischer über die Geschichte des deutschen Despotismus*. p. 32.

c) Haultausii Glossarium Germ. medii aevi p. 484. Ne plures dicam.

d) Hoc a primis Romanorum temporibus ad nos translatum videtur v. Plutarchus in Romulo pag. 30. Edit. Francof. *περὶ τὰς γυναῖκες εἰς τιμὴν ἀπέδωκεν, ὅτι καὶ τὰυτὰ ἐστὶν ἱερωδότης μὲν ἔδου βασιλεύουσας αἰσχρὸν δὲ μύθῳ μὲν εἶπεν παρῶντος γυναικὸς, μὲν ἑφθῆναι γυμνοῖ, ἢ δίκην Φινυγῶν παρὰ τοῖς ἐπὶ τῶν Φοινίκων καθύστερσι φέρειν διέκει τὸς παῖδας ἕντων τὴν καλομένην βουδάν.*

e) Gregorius Turonensis l. 8. c. 20. Diss. Acidalii, in qua probare studet, mulieres non esse homines.

f) Montesq. de l'esprit des loix l. 16. c. 2.

g) A. B. c. 26. §. 5. vid. Ludewig ad h. l. T. 2. p. 643.

ciunt ad rem nostram, negari non potest, feminas etiamnum viros antecedere honore, ita, ut, qui eas conuiciis onerauerit, licentiae turpissimae se obnoxium prodat, et ex regula supra constituta, quo maiore aliquis reuerentia sit profectendus, eo maiorem iniuriae accedere grauitatem, in maius crimen incurrat. Accedit earum imbecillitas, qua impeditae vim vi repellere fere non possunt, quaeque omnem metuendi ab iis periculi suspicionem amolitur, iisque quandam sanctitatem attribuit. ^{h)} Quo minus enim occasio iniuriae inferendae suppeditatur, eo turpior ea ipsa est, et quo magis iniuriae accipiendae periculo quis est expositus, eo maior poena illi est irroganda, qui iniuriam infert. Ex quibus omnibus cogitur, iniuriis feminis illatis singularem quandam grauitatem inherere, easque adeo grauioribus poenis esse coercendas.

Quae quidem omnia ab illustrium dependentium, qui imperium gerunt, conditione, sub quibus Germaniae principes intelligimus, minime abhorrent. Etenim hi ciuili quoque tenentur officio, atque eandem, cum quod ad poenas, tum quod ad sexus discrimen attinet, sequi debent iniurias vindicandi rationem. Omni olim in Germania securitate penitus sublata, cum inter principes non minus, quam priuatos tanta inualesceret licentia, ut inimicitias armis quilibet ipse persequeretur, princeps contra alterum bella gereret, clientes contra dominos, vrbes potentiores contra principes, nobiles contra nobiles et ciuitates, et, nam paucis dicam, ut quisque erat armis viribusque potentissimus, ita quoque esset rapacissimus praedaeque cupidissimus, ⁱ⁾ imperii proceres de restituenda et instauranda republica solliciti hanc fundarunt ciuitatem, qualis adhuc est, hac sancita lege, ne quis alios iuribus spoliaret, nec vllus vi et armis ius sibi

C 2

- ^{h)} De furiis ac megaeris, si vnquam extiterunt, non loquimur; certe hac aetate nostra earum genus non superest.
- ⁱ⁾ Vid. *Dat. de pace publica per totum, et Ill. Schlieffenius in der Nachricht von einigen Häusern des Geschlechts von Schlieffen oder Schlieben, vor Alters Slawen oder Slawingen* p. 5 lqq. quam quidem separatim praesentis operis ex indultu summi viri Praefes illustr. proxime separatim in communes et faciliores vsus edet, quemadmodum ex eo audiui. Ceterum si quis legendi est cupidus, rerumque antiquarum auidus, legat quae nuperrime de rebus Frederici admorsu nostri dramatico more eleganter scripta sunt. Ne quid dicam de Goetio Berlichingeni aut cum manu fereba.

sibi vindicaret, sed a republica vindicandum expeteret. ^{k)} Inde non potuit non fieri, quin a singulis maiestati inter eos ortae et stabilitae obsequium esset praestandum, iudiciumque sententiae esset acquiescendum. Nata inde sunt duo in primis iudicia, quibus omnes omnino imperii principes subiecti sunt, ^{l)} alterum Iudicium Camerae Imperialis, quod dicunt, ^{m)} alterum Iudicium Aulicum, quae communem habent iurisdictionem. ⁿ⁾ Praeterea etiam arbitris, qui conventionales dicuntur, quibusque multae illustrium familiae antea iam usae fuerunt, confirmatis, aliisque insuper legalibus posthac a Maximiliano constitutis, ^{o)} ut imperii proceres vario modo iura sua expetere possent, aliud Austregarum, quod appellant, iudicium accessit, coram quo res controuersae iuxta ordinem in edictis imperii praescriptum executiuntur, et a quo ad summa Imperii Tribunalia prouocare licet. ^{p)}

Haec igitur iudicia quoque illustres in subsidium vocare possunt, sicuti sibi inuicem iniurias intulerint. ^{q)} Cum vero causarum criminalium iurisdictionem Iudicium Aulicum sibi reseruauerit, iniuriarum satisfactio iuris arbitrio decidenda relinquitur, excepto crimine fractae pacis publicae et religiosae, cuius poena praecua Camerae inhibitione, et aulici Iudicii causae cognitione, in imperii definitur comitibus. ^{r)}

Criminales vero causas quamuis Austregae non diiudicare possint, ^{s)} si tamen eatenus in iniuriarum lite componenda partes quasdam agere possunt, quatenus per modum transactionis iis satisfit, earumque satisfactio publicam non complectitur poenam. Quod autem ad ipsas iniuriarum poenas attinet, haec arbitrariae quidem sunt, in iis tamen infligendis

k) Instr. Pac. publ. in Comit. Wermat. promulgatum an. 1495. art. 2. et R. I. de an. 1555. §. 14.

l) I. P. O. art. 17. §. 7.

m) R. I. de an. 1548. §. 24. O. C. p. 2. t. 9. R. I. de an. 1512. p. 2. §. 8. I. P. O. art. 5. §. 54.

n) Io. Steph. Pütter de summorum imperii tribunalium concurrente iurisdictione inserta Opusc. rei iudic. Imp. illustr. p. 334 seq.

o) I. P. O. art. 5. §. 56. O. C. p. 2. t. 2.

p) Schubhardi Commentatio de Austregis sac. Rom. Imp. c. 2 et 3. R. I. N. §. 105.

q) *Mosers persönl. Staatsrecht Th. 2. B. 3. L. 2. §. 31. et L. 9. §. 4.*

r) Capit. art. 20. v. Treuerus de iure publico criminali cautissime diiudicando, aliique qui de sublato banno contumaciae scripserunt.

s) Schubhard I. c. c. 5.

personarum conditio non minus, quam mos antiquus, qui legis naturam induit, respici debet, et si a priuata discedas satisfatione, quae deprecationem, reuocationem, et honoris declarationem continet, mulctae, subhastatio fundorum, creptio iurium quorundam, v. c. voti in comitiis circulatorum, et imperii, atque adeo ipsius regiminis, vincula, et denique proscriptio imperii in usu quidem fuerunt. ¹⁾ Haec vero omnia num. hodie adhuc obtineant, equidem dubito. ²⁾ Etenim omnis publica satisfactio multa et proscriptioe confici videtur. Iam vero quaestionem, num saluis imperii legum edictis ius propria manu imperii proceres vnquam sibi possint vindicare, parum difficultatis habere arbitror. ³⁾ Nam per se, et per exempla ⁴⁾ iustissima patet, omnes Germaniae principes erga alios imperantes extra Germaniam iisdem vti iniuriarum vindicandarum remediis, quibus alii independentes. In socios autem nullam vim vnquam propria auctoritate exerceri posse, nisi quam moderamen inculpatae tutelae, quod dicunt, permittat, notio ciuitatis docet. ⁵⁾

§. VII.

Quae hucusque de feminarum illustrium satisfatione disputauimus, nulla laborant difficultate, cum vtrumque sexum pari in se defendendo vti iure, in dubium vocari nequeat. At difficilior est explicatio, qua ratione inter feminas illustres regimine destitutas iniuriae sint vindicandae, cuiusque iudicio subiiciendae sint principum coniuges, viduae, forores et filiae. Alii enim totam principis familiam regionis legibus ext-

C 3

¹⁾ *Mosers persönliches Staatsrecht Th. 2. B. 3. C. 9. §. 12.* Priorum temporum in illa antiqua Reipubl. Rom. Germ. forma rationem iam non habemus, vbi Imperatores vt monarchae contra imperii proceres, tanquam ministros suos et subditos etiam poenis seuerioribus vsi sunt.

²⁾ Idem l. c. §. 13.

³⁾ *Wernheri diss. de repressaliis inter Imperii principes non prorsus illicitis eius Obseru. inserta p. 3. Obf. 115. et Selchow in Elementis iur. publ. Germ. T. I. §. 458. 459.*

⁴⁾ Cuius rei nescio an lucentius exemplum adstillo, quod nuper vidimus in Hollandis, qui furore quorundam turbulentorum hominum correpti Serenissimi Guilelminam Aragonensem totamque eius Augustissimam gentem contumeliosissime trastrauerant.

⁵⁾ *Boehm. ad C. C. art. 139. I. P. O. art. 17. §. 6. R. I. de an. 1570. §. 34.*

munt, eamque in naturali degere putant libertate, ^{a)} alii legibus ciuilibus adstringunt, ita, vt Germaniae principum familiam modo summis imperii tribunalibus, modo iurisdictioni territoriali subiectam esse statuunt. ^{b)} Atque haec quaestio inde multum difficultatis accipit, quod leges de ea re silent, eaque tota iuris naturae scientiae, nostrorumque morum scrutationi innititur. Nec igitur mirum est, cur virorum doctorum hac in re sententiae in diuersas partes trahantur. Quas quidem accuratius excutere, leuareque me modestia prohibet. Sufficiat meam, qualiscunque tandem sit, protulisse sententiam. Inprimis autem tenendum est, id, quod in statu naturali ex ciuitatum actione deduci possit, ab eo, quod nostris temporibus imperii praecipiat consuetudo, accurate distinguendum esse, in quo mihi quidam peccare videntur.

In statu naturali enim is tantum est princeps, cui tanquam socio suo a ciuibus provincia demandata est, vt ipsorum loco realem exerceat maiestatem, et qui eo ipso reliquorum ciuium conditioni eatenus est exemptus, quatenus imperii exigit exercitium. Quodsi igitur, vt hoc vtar, sine aliorum consensu ciuibus leges ferat, id quod leges fundamentales ei permittunt, his sola ipsius auctoritate latis, omnes ciues iure tenentur. Ex hac quoque leges ferendi potestate fluit, principem dubios legum locos interpretari, iisque, cum non sint ita vniuersales, vt ad omnes pertinere possint, quosdam soluere, denique etiam sublata causa, ex qua promulgatae erant, eas plane abolere posse. Neque tamen negari potest, principem quoque legibus tamdiu, quam vim obligatoriam iis non ademerit aequae atque alios ciues, imo dixerim magis adstrictum esse, nec, si quae ei competant prae aliis iura, ea habere in priuatis, sed in publicis rebus. Huius enim dignitatis causa in regimine posita est, nec, quae non necessario ex ea sequuntur, iure perfecto a ciuibus exigi possunt.

Quotus igitur quisque est, quin videat, totam principis familiam regiminis pariter ac reliquos ciues expertem, in statu naturae nulla iura, ne minima

a) *Schönens rechtliches Bedenken, ob eines regierenden Fürsten und Landesherrn Gemahlin ihres Gemahls Unterthanin sey, worinnen die Frage mit Nein beantwortet wird.*

b) *Nofers deutsches Staatsrecht Th. 20. B. 3. §. 54. Hic multorum simul iurconsultorum huius lites sententias collegit. Diff. Helmershausii de subiectione territoriali perf. in pr. illustrium.*

minima quidem, sibi arrogare posse, nisi quod necessitudine cum principe coniuncta sit, et commoda, quae ex ea forsitan eaascantur, ciuium humanitati deberi. Multo minus id iis datur, vt leges negligere, et principis ditioni sese subtrahere possint, cum ipse princeps legibus non sit solutus, imo vero totus a populo pendeat, ita, vt, si potestate sua abutatur, ab eo regiminis rationem exigere, eumque imperio priuare possit. Nihil etiam refert, vtrum aliquis in regione sit natus, vti liberi principis, an ex aliis locis in ciuitatem peregrinus, qualiscunque sit conditionis, sese contulerit, vti saepius vxores principum, ibique sedem fixam struxerit. Tum enim statim noui ciues ciuitati accedunt, simulac ciuium liberi in ciuitate, in qua nati sunt, commorari, iuribusque ciuitatis potiri incipiunt, aut alius peregrinus in alienam terram transmigrauerit, nec a ciuitate ipsa repudietur. ^o

Quae quidem omnia a nobis proposita cuilibet etiam nostris temporibus reipublicae accommodanda essent, nisi mores nostri quasdam addidissent exceptiones, quae morum analogia, temporum consuetudine, aut denique legibus suffulciantur necesse est. Ex quo enim principum dignitas non imperio, rebusque eximie gestis, nec suffragiis, sed natalibus debetur, et hereditate in alios transfertur, non potuit non fieri, quin et principis familiae summi tribuerentur honores. Id quod in Germania imprimis locum habet, quippe in qua liberi principum omnes ius imperii adipiscuntur. Horum cum tantum vni regnandi spes affulgeat, reliqui tamen ea non dispoliantur, quippe qui, altero mortuo, ad imperium quoque admitti possunt.

Sed haec, ne in deuerticula quaedam extrauagemur, omittamus, nosque ad iura feminis atque masculis in Germania communia conuertamus. Iam vero cum paterna dignitas, vti monuimus, ad principum vxores liberosque iusto matrimonio procreatos transire soleat, eos ab omni ciuium conditione eximendos esse, facile doceri potest. Nos quidem hoc loco imprimis eam dignitatis ex discrimine principis et ciuium ortae partem, qua nullius subesse ditioni, neminemque timet, nisi totum populum tantquam corpus consideratum, contemplabimur.

Quosunque igitur principis dignitate ornatos videmus, eos, siue sint regnantes, siue imperio destituti, nullius ditioni subesse recte concludi-

mus.

^o) Pafend. de I. N. et G. l. 7. c. 2. §. 20.

mus. Cum igitur principis dignitatem vxori et liberis quoque, non solum principi competere, neque leges impediant, neque mos antiquus renuat, efficitur, vt principum filiae et vxores, manente adhuc aut soluto matrimonio, nec patris, nec mariti potestati subiectae sint, sed vt iis communis dignitas, ita quoque sit commune forum. Nec tamen vxor, dignitate illustri ante matrimonium destituta, ita, vt vel alius potestati antea fuerit obnoxia, vel non, quia aequali cum marito principe dignitate solito modo caret, nisi singulari hoc iure exornetur, se subtrahere potest mariti potestati, quauquam ei singularem prae aliis honorem non denegandum esse arbitremur. ^{d)} Nec in genere omnes illustres, vbi a principis consiliis sint, aut alio munere fungantur, in eoque delinquant, tribunal eius effugere possunt. ^{e)}

Extant etiam exempla nouissimae memoriae, quae meam confirmant sententiam. Quamquam enim non ignoro, rem hac ratione esse valde ambiguam, cum in contrarium multa afferri possint, is tamen, qui et patris, et principis potestatem seiunxerit, optime rem expedire videtur. Huc accedit, quod exempla nostrae sententiae inimica non sunt tanti, vt aliquid efficiant. Quid enim facilius fieri potest, quam vt is, qui totius gentis vires frangere, et funditus euertere potest, vxoris liberorumque imbecillorum nemine renitente iura imminuat. Ad consuetudinis autem antiquae iustam vim et mensuram explendam requiritur hoc, vt is, cuius legibus, aut iuribus aliquid repugnet, tacite et sponte consentiat. Id quod hac in re plane deesse videmus. Huc v. c. spectant, quae inter Carolum Ludouicum Palatinum eiusque vxorem propter Degenfeldiam acta sunt, itemque quae ex Megapolitanis ad Augustissimum Tribunal propter rixas inter Christianum ducem eiusque coniugem perlatae fuerunt, ne plura commemorem, v. c. de rixis inter Bauarum ac Palatinum propter Oexelium atramentario ab hoc in consensu collegij electoralis petiitum, aut de contumeliis, quibus se in pactione Stumdorfensi legati tum Suecorum, tum Polonorum pro more illius aetatis obruerant, aut quae in pacificatione Vkrae China inter legatum Gallicum Batauumque, et nuperrime Haegae Comitum cum domestico legati gallici acciderant. Haec enim omnia, quemad-

^{d)} *Mofers deutsches Staatsrecht Th. 20. S. 353. §. 56.*

^{e)} *Leyl. sp. 80. m. 11.*

quemadmodum etiam dirae illae Serenissimo Ernesto Guelfico, magni illius Ferdinandi fratri Carolique Guilelmi Ferdinandi herois cognato, illatae ad ius gentium pertinent.

Quibus igitur praemissis, si principum in Germania familiam proxime Imperatori esse subiectam opinemur, ipsa iniuriarum acceptarum satisfactio, quae vxoribus, viduis et filiabus principum debetur, ad liquidum est perducta. Nam eae eodem iure primum Austregarum, ^{f)} et hoc vbi non suffecerit, Iudicii Aulici auxilium implorare possunt. Facilius autem diiudicatu quaestio est de satisfactione reliquorum illustrium, quorum hic tantum eorum, qui a consiliis aulicis sunt, vxores commemorare animus est. Hae quidem communi cum maritis subiectae sunt iudicio, qui, siue in alia regione, vti legati, siue in patria suo fungantur munere, principis, cuius negotiis interfunt, ditioni subsunt, atque si ubi deliquerint, apud eum causam agere debent. ^{g)} Eorum igitur feminae iniuriarum, quibus se inuicem onerarunt, coram principe mariti causam agunt, qui eodem modo, ac in reliquorum ciuium causis secundum iura et mores cuiuslibet ciuitatis, eam decidit.

§. VIII.

Cum de legitima iniuriarum satisfactione illustribus hominibus a non illustribus praestanda vltimo loco quaestio moueatur, satius duximus, vt nonnulla de ea re praemuniremus. Inquirendum enim primum est, cui potissimum ii, qui aut in ea ciuitate, vbi sunt ciues, aut in aliena, iniurias admittunt, iudicio sint obnoxii. Vbi in sua regione ciues deliquerint, apud huius ipsius magistratum causam agendam esse, in promptu est, sed difficilior est quaestio, num princeps, sicubi a ciuibus suis iniuria prouocatus fuerit, iudex in sua causa esse possit. Equidem nullus dubito id affirmare. Tum enim me mouet id, quod principe nemo est superior, nisi populus tanquam vnum corpus, neque adeo eius satisfactio facile definiri potest, tum, quod legi principi a populo praescriptae, vt salutem reipublicae quocunque modo curet, nulla ratione aduer-

f) Schubhardt l. c. c. 3. n. 147. *Mosers Familienstaatsrecht Th. 2. §. 52. et 141.*
g) Bynkershoek in opusculis varii argumenti T. 1. liber singularis de foro legatorum tam in causa ciuili quam criminali, et Leyf. sp. 530.

fatur. Itaque in omnibus causis, quae securitatem communem turbant, neque ad leges fundamentales spectant, ex arbitrio suo, siue ipse, siue per magistratus inferiores ius in delicta inquirendi, eaque plectendi exercere potest. Iam vero nihil refert, vtrum ciuitas iniuriis principi ipsi, an alii ciui illatis violetur, cum in vtroque non vnus, sed totius reipublicae salutem respicere debeat, id quod quomodo fieri possit, deinde videamus. Quod vero ad externos pertinet, sequenda quoque iuris naturae effata, existimauerim. Hi enim, qui peregrinae alicuius reipublicae ciues iniuriis vexare conantur, quouis modo adigi possunt, vt damna resarciant, et ab eiusmodi rebus in posterum abstineant. Itaque iudex eius loci, vbi delictum committitur, vel reus apprehenditur, ab eo propria auctoritate, et publicam, et priuatam exigere potest satisfactionem, prout suae ipsius ciuitatis praecipunt leges. Quodsi vero delinquentis copia haberi nequeat, eius, cui subest, magistratus literarum requisitorialem, quas dicunt, ope iuxta mores suos et consuetudinem iniurias vlciscitur.

Vbi deinde ciues principem vel regnantem ipsum, vel alium ex reliquis illustribus iniuriis petant, hac quoque ratione differt satisfactio. Principem enim si quis iniuriis lacessere ausit, ipsarum iniuriarum atrocium noua oriuntur genera, scilicet crimina laesae maiestatis, et iniuriae simplices. Neque enim omnis in principem iniuria commissa inuoluit crimen laesae maiestatis.^{a)} Qui cum duplici modo considerari possit, scilicet tanquam persona publica, seu princeps, et priuata, facile intelligitur, iniuriam, quae ad eius officia publica pertineat, multo maioris esse grauitatis, quam quae ad causas priuatas spectet. Prior dicitur crimen laesae maiestatis, quo ciues sine animo hostili in reipublicam, ea negligent officia, quae princeps propterea ab iis exigit, quod ipsi maiestatem realem ei demandarunt. Amplectimur autem hoc loco sensum angustiorum, nam latior perduellionis, quod dicunt, crimen quoque comprehendit, si quis animo hostili aduersus reipublicae securitatem aliquid molitur.^{b)}

Denique ex ipsa criminis laesae maiestatis definitione fluit, hoc delictum, neque in eiusmodi illustres cadere, qui regimine careant, et non nisi principis dignitatis fruantur iuribus, quae maiestatem personalem, quam dicunt, comitatur, neque etiam ciues alienos eius criminis fieri posse obno-

^{a)} l. vn. C. si quis princ. maledix.

^{b)} l. 1. §. 1 et 17. D. ad leg. Iul. mai.

obnoxios. Inuriis igitur feminis illustribus illatis siue hanc dignitatem matrimonio, siue natalibus consequantur, nisi ipsae imperio praesint, ea grauitas inesse nequit. Vti autem matrona imperans iniurias sibi factas recte vlciscitur, sic principi, si feminae laesae non ipsae imperio praesint, in quem eae semper nunc minus, nunc magis redundare solent, priuatum publiceque vt iis satis fiat, cura est demandata, hac interposita conditione, vt consuetum modum in iure dicundo seruet, v. c. vt legitimam defensionem admittat.

Quae quidem satisfactio etsi pro cuiuslibet ciuitatis legibus, atque principis arbitrio rursus tantopere immutetur, vt certi quid afferri nequeat, id tamen, arbitrabar, non praetermittendum esse, num princeps, et quando iniuriarum poenas posset augere, aut plane remittere. Ciuilium quidem poenarum consilium non in vlciscendo, sed in externa salute propaganda versari, neminem futurum puto, qui neget. Malis quidem illis tam exiguis, quam fieri potest, delinquenti infligendis, maximam omnium legum, communisque salutis ab iis dependentis securitatem ciuitas efficere studet. Quae cum ita sint, sequitur, vt principi leuissimis, quantum per reipublicae salutem licet, poenis sit vtendum. Itaque ad poenas raro et caute descendere debet, hoc est, non nisi communis securitas necessario postulet, tumque poenarum gratiam faciendi ius habet, cum id non ciuitati fore noxium videt. Ipsa autem poenarum natura delictorum indoli accommodetur necesse est, earumque magnitudo metienda est damno, quod iam enatum est, vel modo erat metuendum.

Quae si ad iniuriarum satisfactionem a ciuibus praestandam transferamus, facile intelligitur, principi matronaeque imperatrici in vindicandis iniuriis eius detrimento potissimum, quod fortasse respublica ex iis cepit, habendam esse rationem, atque tum grauissimis eas poenis coerendas esse, quid? quod, vt legitimam earum sumat satisfactionem, officio impelli. Eiusmodi iniuriae exemplum est crimen laesae maiestatis. Neque vllus dubito, quin in eiusmodi, aliisque causis, vbi contra ciuium iniurias sese tuendi nulla datur copia, ita, vt et salus reipublicae periclitetur, capitale supplicium a gliscentis tumultus auctoribus sumi possit. Quanquam enim illatae illustribus feminis iniuriae crimen laesae

maiestatis

c) Grot. de I. B. ac P. l. 1. c. 4. §. 4.

d) Rousseau du contract. social l. 2, c. 5.

maiestatis non inuoluant, eae tamen ob summam sanctitatem et reuerentiam, quae iis debetur, principisque auctoritatem, quae est reipublicae anima reatrixque ciuium, vt cum Vattelio ^{e)} loquar, omnium sunt atrocissimae ^{f)} grauissimisque indigent poenis. ^{g)} His autem num imperatrix vt, easque adaugere velit, etsi penes eius arbitrium sit situm, in quo eiusmodi iniuriarum simplicium ab aliis differat satisfactio, clementia tamen ei tanquam singulare principis decus, spectanda esse videtur. Quem admodum enim, vt Senecae verba mea faciam, ^{h)} non is est magni animi, qui de alieno liberalis est, sed ille, qui quod alteri donat, sibi detrahit, ita clementem vocabo non in alieno dolore facilem, sed eum, qui cum suis stimulis exagitetur, non profilit, qui intelligit magni animi esse iniurias in summa patientia pati, nec quidquam gloriosius principe impune laeso. Ne tamen quis putet, haec mera esse spinose et contorte *Φιλοσοφίμενα*, parum vero vitae ipsius rationi accommodata, in Theodosii iun. auctoritate ⁱ⁾ desinamus, qui rogatus aliquando, cur neminem eorum, a quibus laedebatur, capitis supplicio puniret, pro excelsa atque sublimi animo respondit: Vtinam mihi liceret et mortuos in vitam reuocare! —

e) de droit des gens l. 1. §. 10.

f) Grot. l. c. l. 1. c. 4. §. 2.

g) Legenda h. l. sunt potissimum, quae Romae proximo seculo acciderunt, cum Ducissa de Crequi, vxor legati Gallici, sclopetis a Corsis esset petita.

h) l. 1. de clement. c. 20.

i) Erasmi Apoph. l. 8.

HUMANISSIMO STVEBELIO
CAROLVS HENRICVS GEISLER

Equidem permulta poteram addere vel detrahere huic libello Tvo, quoniam partim nonnullis locis parvus est exemplorum, quibus ex recenti inprimis aetate necessario opus erat, partim nimis fere philosophatur. Sed cohibui virgulam Censoris ac Praesidis, memorque sui praeceptionis Freitagii mei, qui semel iterumque dicere solebat, luxuriam adolescentum in scribendo non esse nimis compescendam, quoniam ipsa per se aetate usuque rerum exarescat, tandemque in ieiuniam fere degeneret. Praeterea vero ex rebus gestis exempla plura adicere nolui, quamquam magnam eorum copiam habebam, ne forte alii TE alieno vitulo litus aras se didicissent. Itaque recipe hunc libellum TVVM, quemadmodum eum ad censendum mihi obtulisti, non interpolatum, sed integrum, excepto vno solo loco, quem prudentia munerisque ratio deleri iubebat. Iam iudicent homines eruditi de hoc libello Tvo, qui totus, quantus, quantus est, TVVS est, nec quidquam mihi debet, nisi quae forte ex scholis meis, aut libris, quos TIBI commodavi, didicisti. Iudicet in primis WVRMBIVS noster, qui TIBI eruditionem FILII ex commendatione mea concredidit, de hoc libello, ac benignitate sua TE porro amplectatur. TIBI quidem nihil sanctius, nihilque religiosius esse debet, quam ut fiduciam MAGNI PATRIS in TE positam ex omni parte impleas, FILIVMque, adolescentem politissimum litterarumque studiosissimum, PATRISQUE vestigia prementem serio ac rite instituas. Quod si feceris, et TIBI proderis, et vero etiam familiae TVAE, in primis TITTMANNO nostro, auunculo

Tvo

Tvo, multum gaudii offeres, mihi denique ex institutione mea nonnihil prae-
mii tribues. Vnum est quod adhuc Te rogo, ut et in posterum quoque Te
conferas ad artes liberales, literasque humaniores, philosophiam seriam,
mathesin, historias denique, hisque praesidiis plane instructus, quod hucus-
que pro alacritate ingenii Tui feliciter aggressus es, artem nostram por-
ro tractes. O! si omnes alumni disciplinae meae serio secum cogitent, re-
uoluantque animo quotidie, illas artes ulcisci neglectum sui per omnem vi-
tam, at, si cultae fuerint, fugare barbariem omnem ac rusticitatem ex ar-
te nostra. Sed surdis fere narratur fabula, Tv vale nunc, Stuebeli, me-
que, quod facis, porro ama.

Scriptum in Academia Vitebergica a. d. XXIX. Iunii Anni
1733 CCLXXXVIIII.

Wittenberg, Diss., 1786-88

ULB Halle

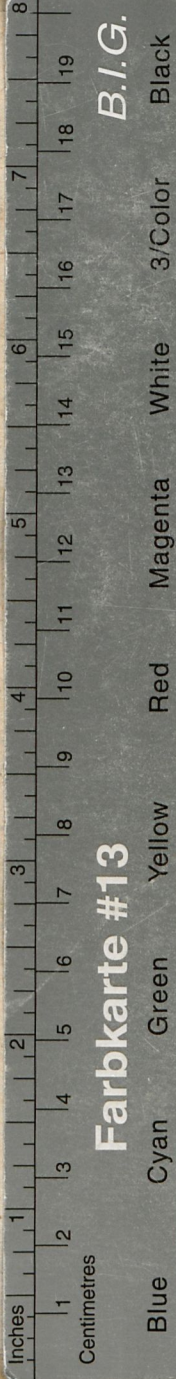
004 335 899

3

f
Sl.

B.I.G.

Farbkarte #13

DE
SATISFACTIONE PERSONIS
IN PRIMISQVE FEMINIS ILLUSTRIBVS DE
IN IURIS ACCEPTIS PRAESTANDA

DISPUTATIO IURIS PVBLICI

QVAM
AVCTORITATE
ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS

PRAESIDE

D. CAROLO HENRICO GEISLERO
ORDINARIO

A. D. V. IULII AN. MDCCCXXXIIX

H. L. Q. C.

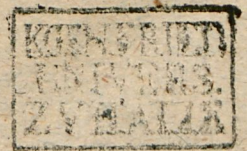
DEFENDET

AVCTOR

CHRISTOPHORVS CAROLVS STVEBEL
PAVSITIO MISNICVS.

VITEBERGAE

EX OFFICINA DÜRRIA.

435

19

1788 3

